

מפגש שני

אי - הינעלות על פתרון

ד ק א

מהי הינעלות על פתרון? להתקבע בדפוסי חשיבה מסוימים ולא לנסות לפרוץ אותם, להחזיק בתפיסה אחת ולא לנסות להגמיש אותה, לחזור שוב ושוב על פתרון מוכר - גם אם הבעיה השתנתה, להסתפק בהסבר יחיד, נקודת מבט אחת, מסקנה בודדה.
ומהי אינעלות על פתרון? כדי שלא ניתקע וכדי שחשיבתנו תהיה משוחררת וגמישה, נחפש מגוון של פתרונות לבעיה, נתכנן מהלכי פעולה חלופיים ונציע כמה וכמה תשובות לכל שאלה.

א ש ר ו ת

1. הילדים יכירו את המושג "הינעלות על פתרון".
2. הילדים יתנסו במציאת פתרונות מגוונים לבעיה ובהעלאת רעיונות חלופיים.

פ ע י ל ו ת

פצילות ו ציורים בגיר
(פצילות במליאה)

החווייה הפותחת

פצילות זו מציגה את הנושא באופן חווייתי.

- א. מציירים שני ריבועים זהים על לוח.
- ב. שני ילדים מתנדבים מקבלים גיר שלם כל אחד, וניגשים אל הלוח.
- ג. על כל ילד לרשום את שמו ואת מספר הטלפון שלו מעל הריבוע שלו, ואחר כך לצבוע את כל המשטח של הריבוע בגיר. הראשון שמסיים את המשימה, מנצח.
- ד. חוזרים על התחרות עם עוד זוגות ילדים.
- ה. מעלים בפני הילדים את השאלות האלה:
 - האם מצא אחד הילדים שיטה שהובילה אותו לניצחון?
 - האם מישור נשאר תקוע בצורת מחשבה שמנעה ממנו לנצח?

לתשומת לב המדריך

ילדים נוטים להשתמש בגיר כפי שהם רגילים להשתמש בעיפרון או בעט בכתיבה על נייר כלומר, בקצהו. זאת למרות שלמשימה העומדת בפניהם במקרה זה כדאי להשתמש בגיר לאורכו. זוהי דוגמא להינעלות על פתרון מוכר במקום חיפוש אחר פתרונות חלופיים מוצלחים יותר.

ריבוי תשובות

אם הילד הראשון או השני כבר עלו על הפתרון, אפשר לבקש מהילדים לחשוב על פתרונות נוספים. רצוי גם להכין בעיות נוספות.

פצילות 2 מהי הינעלות על פתרון?

(דיון פותח במליאה ופצילות אישית)

- א. מציגים בפני הילדים את המושג "הינעלות על פתרון".
- ב. אפשר להשתמש באנלוגיה של הציור "אשה-זקנה" המצורף בסוף הפרק (ראו נספח בעמ' 32).
בתחילה רואים רק אשה זקנה או אשה צעירה (כלומר, רק היבט אחד של הציור, ובאנלוגיה, רק פתרון אחד לבעיה). בחיפוש נוסף, אפשר להבחין גם בדמות האחרת (ההיבט השני של הציור).
- ג. הילדים מציירים אדם נעול על פתרון.
- ד. בזמן הציור ולאחריו דנים בשאלות:
 1. מדוע אנשים ננעלים על פתרון מסוים?
 2. מהם החסרונות והיתרונות של הינעלות על פתרון?
 3. כיצד ניתן לעזור לאדם אחר שננעל על פתרון?
- ה. הילדים מציגים את הציורים במליאה ומסבירים את משמעותם.
דוגמאות לציורים של ילדים ראו נספח בעמ' 31.

פצילות 3 אינעלות על פתרון

בפעילויות הבאות הילדים מתבקשים למצוא מגוון פתרונות לבעיות המוצגות בפניהם.

גיוון דרכי הביטוי

הפעילויות שבחרנו מאפשרות דרכי התבטאות מגוונות, כמו פנטומימה, מלאכת יד ועוד.

3.1 גזור כפי יכולתך[®]

(פעילות אישית)

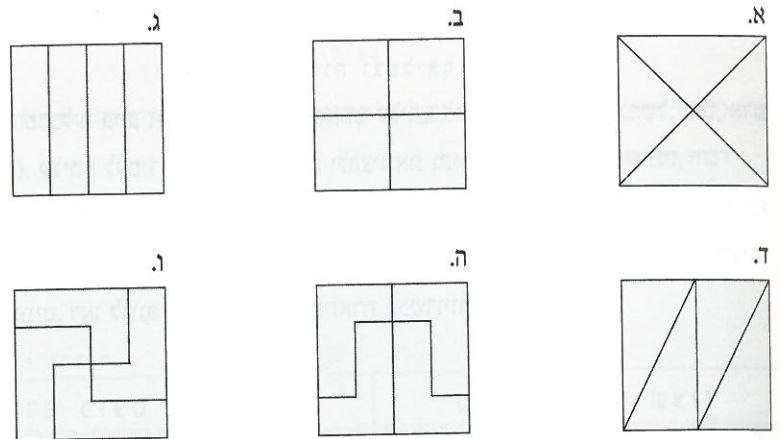
כל אחד מהילדים מקבל 6 ריבועי נייר צבעוני. על הילדים לגזור כל ריבוע לארבעה חלקים השווים זה לזה. המטרה היא למצוא בכל פעם פתרון שונה לבעיה של חלוקת הריבוע. ראו דוגמא בעמ' הבא:

לתשומת לב המדריך

הילדים נוטים לקפל את הדף ולגזור על-פי קווי הקיפול או לגזור לפי קווים ישרים בלבד. כך הם מפספסים חלק ניכר מאפשרויות החלוקה, כמו בדוגמאות ה' ו'.

[®] הפעילות מבוססת על קטע מספרו של אדוארד דה-בונו מדריך לחשיבה יצירתית, הוצאת כנרת, תל-אביב, 1988.

3.2 ממצאים חלופות

(פעילות בזוגות)

א. מחלקים לילדים עותקים של תמונה משעשעת כלשהי, והילדים מצמידים לה לפחות שלוש כותרות.
ב. מספרים לילדים סיפור²:

בדרך למבגש ראיתי איש הולך ברחוב ושקית נייד חומה לראשו, רציתי לשאול אותו מדוע, אך מפני שמהירתי להגיע, לא הספקתי. לכן אני מפנה את השאלה אליכם.

כל זוג רושם לפחות שש הצעות לסיבה שבגללה הלך האיש ושקית לראשו.

לתשומת לב המדריך

1. מותר לרשום סיבות מצחיקות ולא הגיוניות לצד סיבות רציניות והגיוניות.
2. בפעילות זו, כמו בפעילויות אחרות, מציבים בפני הילדים מטרה מוגדרת: "שש חלופות לפחות". זהו אילוץ המנחה אותם לחפש כמה רעיונות, ולא להסתפק ברעיון אחד או שניים.

לאחר שהילדים התנסו בכמה פעילויות, שואלים אותם מהי לדעתם מטרת כל הפעילויות ומדוע אנו מתנסים במציאת מגוון של פתרונות לבעיה.

חשיבה על חשיבה

אנו עוזרים את רצף הפעילויות ושואלים את הילדים שאלה מטא-קוגניטיביות, כלומר, שאלה על אודות תהליך החשיבה שהם עוברים.

3.3. פנטומימה

(פעילות ברביעיות ובמליאה)

- כל ארבעה ילדים מקבלים פתק ועליו רשום נושא שאותו עליהם להציג בפנטומימה (למשל: מים, אדם כועס, כלב, שעון). עליהם לעמוד יחד לפני המליאה ולהציג את הנושא בארבע דרכים שונות.
- שאר הילדים צריכים לנחש מהו הנושא המוצג בפניהם.
- במהלך ההצגה והניחוש משרטטים על הלוח טבלה המפרטת את האופנים שבהם בחרו הילדים להציג את הנושאים השונים. ראו לדוגמא את העמודה שמתארת אפשרויות הצגה של כלב.

נושא	אדם כועס	מים	כלב	שעון
אופני ההצגה			מתגרד	
			נובח	
			משתין	
			הולך על ארבע	

3.4. משימה על אי בודד

(פעילות בשלישיות)

- כל שלישייה מקבלת את המשימה המתוארת בכרטיס (ראו נספח בעמ' 33). העבודה בשלישייה בתרגיל זה יוצרת שלישיות מגובשות לקראת התרגיל הבא.

הרפתקנות בחשיבה

פעילות 4 חידת השלישיות

(פעילות במליאה)

- בחידת השלישיות משתתפים 12 ילדים, המסודרים ב-4 "שלישיות חיות". אם יש בקבוצה יותר מ-12 ילדים, הילדים הנוספים מציירים את החידה על נייר ומנסים לפותרה.
- ההנחיות לחידה מופיעות בכרטיס בעמ' 34. את הפתרון תמצאו בנספח פתרון בעיות בעמ' 164 (בסוף הספר).

המדריך יביא שלושה כובעים לכל קבוצה.

תכנון וארגון

לתשומת לב המדריך

- העברת החידה לציור מאפשרת לילדים התנסות בדרכים חלופיות להצגת בעיה ולהתמודדות עימה.
- בפעילות זו ממחישים בפועל ש הניעלות על פתרון (למשל, כל השלישיות ממשיכות לאחוז ידיים) מקשה על פתרון החידה.

פצילות 5 איך ננצלת על פתרון (פצילות במליאה)

- א. כל ילד מתאר בכתב מקרה שבו ננעל על פתרון כשניסה לפתור בעיה בחיי היומיום שלו, ומציע דרכים רבות ככל האפשר לפתרון הבעיה.
- ב. הילדים קוראים במליאה את הבעיות שהעלו ואת הפתרונות שהציעו להן. כמו כן, מעודדים את הילדים להציע פתרונות נוספים לבעיות שמציגים ילדים אחרים.

הזדמנויות בחיי היום-יום

קישור לחיי היומיום יכול להיעשות הן באופן יזום על ידי המדריך (למשל, בפעילות הקודמת) והן על ידי ניצול התרחשויות בלתי מתוכננות במהלך המפגש (למשל, אם המדריך עצמו מרגיש שהוא ננעל על משהו במהלך הפעילות - על הוראות לא ברורות, על שלב כלשהו במשחק וכדומה - הוא יכול להציג את הבעיה בפני הילדים ולבקש שיציעו לו דרכי פתרון חדשות).

אני ומה שאני

כל ילד מסכם את חוויית המפגש בדף משוב אישי.

אני הי לדים

ציטוטים מדפי אני והמפגש שנרשמו בעקבות מפגשים בנושא "אי-הינעלות על פתרון":

נוצה

"איך לחשוב בדרכים אחרות ולא להיות נעולה בפתרון?"

אצין

"חשוב לחשוב לפני שפותרים או עושים משהו."

שרון

"חשתי שיש לי יותר פתרונות אם אני רוצה לדברים שונים וגם חשתי התעניינות."

מירב

"הרגשתי שהשיעור דווקא די מפותח ונותן לי משהו."

מיכל

"שיש גם דברים ורעיונות אחרים בעולם ולא רק רגילים."

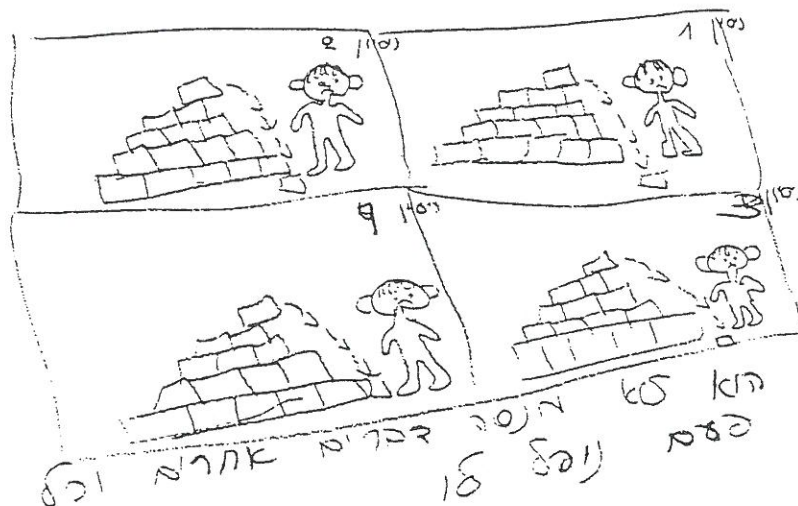
ליאת

"איך לעלות על רעיון יותר מקורי ומעניין?"

דוגמאות לעבודות ילדים

ציור ילד נעול על פתרון (פעילות ג')

היא לא מנסה לבנות
מגדל קוביות

ציור ילד נעול על אהבה (פעילות ג')

היא לא מנסה לבנות

נסכת כעילות 2 אהי הינעלות על פתרון?

איור אשה - זקנה

3.4: משימה על אי בודד

נקלצתם לאי בודד ובו צומחים צצי קוקוס גבוהים.
אתם רעבים מאוד.
לרשותכם חבל, סיכת ביטחון וגומייה בתחתונים.

תארו בציור או בכתב כמה הצעות לפתרון הבעיה: כיצד תיעזרו בציוד כדי להגיע
לקוקוס מעורר-התאבון שבראש העץ?

החידה

1. נשאים באותן שלישיות שנקבעו בפעילות הקודמת (4 שלישיות).
2. כל הילדים בכל שלישיה מחזיקים זה את ידי זה.
3. מטרת הקבוצה כולה היא ליצור מעגל אחד של כל הילדים.
4. בכל הקבוצה יש רק שלושה כובעים, לכן רק שלושה ילדים יכולים לחבוש כובע בכל פתרון של החידה.
5. ילד שיש לו כובע על הראש יכול להתחבר לילד אחר או לשני ילדים אחרים.
6. ילד שאין לו כובע על הראש, יכול רק לחכות שילד עם כובע יתחבר אליו.